

9. שמות (פרשת יתרו) פרק כ פסוק א וַיְדַבֵּר אֱלֹקִים אֶת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה לְאַמֵּר: ו

רש"י
מלמד שאמר הקדוש ברוך הוא עשרת הדברות בדבור אחד, מה שאי אפשר לאדם לומר כן. אם כן מה תלמוד לומר עוד אנכי ולא יהיה לך, שחזר ופירש על כל דבור ודבור בפני עצמו:

שני צדדים למטבע....

10. שמות (פרשת יתרו) פרק יט פסוק ד - ו
(ד) אַתֶּם רְאִיתֶם אֲשֶׁר עָשִׂיתִי לְמִצְרַיִם וְאֲשָׁא אֶתְכֶם עַל כִּנְפֵי נְשָׁרִים וְאָבָא אֶתְכֶם אֵלַי: (ה) וַעֲתָה אִם שָׁמוֹעַ תִּשְׁמָעוּ בְּקוֹלִי וְשִׁמְרֶתֶם אֶת בְּרִיתִי וְהָיִיתֶם לִי סִגְלָה מִכָּל הָעַמִּים כִּי לִי כָל הָאָרֶץ: (ו) וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי מִמְלַכֶּת כְּהִנִּים וְגוֹי קְדוֹשׁ אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר תְּדַבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

11. שלל דוד שמות (פרשת יתרו) פרק יט פסוק ד רבי יוסף דוד ב"ר יצחק זינצהיים נולד בעיר טריר שבגרמניה בשנת תק"ה (1745), והנה בראש דוד בפרשת שמות [ד"ה ג] הביא בשם מהר"ח זצ"ל שפירש בפסוק את כל אשר עשה ה' לפרעה ולמצרים על אודות ישראל [יח, ח], שמשל למלך גדול ששלח למלך אחר ששבה את בן אהובו שישלחנו לחפשי, ולא שמע לדבריו והתריס כנגדו וביזה למלך הגדול בדברים קשים ומרים, והמלך הגדול ערך מלחמה נגדו והשמיד והחרים למלך ההוא עם כל חילו ועשה בהם משפטים גדולים, והעולם היו מסופקים אם הנקמה שעשה המלך הגדול הוא בשביל אהבת השבוי או בשביל שהמלך השפל ההוא ביזהו בדברים קשים, ואמרו החכמים בזאת נדע האמת אם אחר שהוציא השבוי ישלחנו לנפשו ולא יפנה אליו עוד זה מופת כי המלך הגדול רק לכבודו עשה, אך אם אחר צאת השבוי יתן עינו בו להפליא חסדו עמו ולעשות לו כמה טובות לשבוי, אז מוכח כי עיקר פעולתו ונקמתו לכבוד בן אהובו.

12. שלל דוד שמות (פרשת יתרו) פרק יט פסוק ד
כתבו המפרשים בשם המדרש [ספרי פרשת שלח פסקא ט] דבכל מקום מזכיר יציאת מצרים, משל לאחד שהיה שבוי ופדאו המלך ביד חזקה, אמר לו הרי אתה עבדי וחייב אתה לשמוע מה שצויתך כי על מנת כן עשיתי כל זאת שתהיה עבדי. אמנם הא תינח אם הקדוש ברוך הוא עשה בשביל ישראל, אבל אם הקדוש ברוך הוא עשה לכבודו היה לישראל טענה שאין חייבין לשמוע למצות הקדוש ברוך הוא. וזה שאמר אתם ראיתם אשר עשיתי למצרים, ושמא תאמרו לכבודי עשיתי הרי ואשא אתכם על כנפי נשרים ואביא אתכם אלי, ואם לכבודי לא הייתי נפנה אליכם אלא בשבילכם עשיתי,

13. שמות (פרשת יתרו) פרק יח פסוק ח - ט
(ח) וַיֹּסֶפֶר מֹשֶׁה לְחֹתָנוֹ אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה ה' לִפְרָעָה וּלְמִצְרַיִם עַל אֹדֶת יִשְׂרָאֵל אֶת כָּל הַתִּלְאָה אֲשֶׁר מָצְאתֶם בְּדֶרֶךְ יִצְחָק ה': (ט) וַיִּחַד יִתְרוֹ עַל כָּל הַטּוֹבָה אֲשֶׁר עָשָׂה ה' לְיִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הִצִּילוֹ מִיַּד מִצְרַיִם: רש"י

(ט) ויחד יתרו - וישמח יתרו, זהו פשוטו... על כל הטובה - טובת המן והבאר והתורה. ועל כולן אשר הצילו מיד מצרים...

14. דעת חכמה ומוסר חלק א מאמר מא
ענין יצי"מ הוא "להיות לכם לאלקים" ו"להיות לו לעם נחלה" (דברים ד, כ), שיצאו מרשותו של פרעה ונכנסו לרשותו של הקדוש ברוך הוא, שזהו תכלית יצי"מ. "אנכי ה' אל אשר הוצאתיך מארץ מצרים" - כ' רש"י (שמות כ, ב): כדאי היא ההוצאה שתהיו משועבדים לי,

פרשת יתרו - ואשא אתכם על כנפי נשרים....

1. שמות (פרשת יתרו) פרק כ פסוק ב - ד
אֲנִכִּי ה' אֱלֹקֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם מִבֵּית עֲבָדִים לֹא יִהְיֶה לְךָ אֱלֹקִים אֲחֵרִים עַל פְּנֵי:

2. תולדות יצחק שמות (פרשת יתרו) פרק כ פסוק ב
אנכי יי' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים. יש להקשות שיותר ראוי שיאמר אנכי יי' אלקיך אשר בראתי העולם, שזה יותר נס שכשברא העולם בראו מאין אבל אחר כך כל מה שעשה היה יש מיש דם ממים צפרדע ממים כנים מעפר וכן כלם, ויותר טוב היה לשנקבל מלכותו עלינו שיאמר אנכי יי' אלקיך אשר בראתי שמים וארץ והשמש

3. רש"י שמות (פרשת יתרו) פרק כ פסוק ב
אשר הוצאתיך מארץ מצרים - כדאי היא ההוצאה שתהיו משועבדים לי

4. שפתי חכמים שמות (פרשת יתרו) פרק כ פסוק ב - ג אות כ
דק"ל למה תלה אלקותו ביציאת מצרים ולא בבריאת שמים וארץ ולכתוב אנכי ה' אלקיך אשר בראתי שמים וארץ:

5. אילת השחר שמות (פרשת יתרו) פרק כ פסוק ב
(ב - ג) אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים. פרש"י כדאי היא ההוצאה שתהיו משועבדים לי. הנה בדיני ממונות הפודה את חבירו ולא התנה עמו מתחילה אינו יכול לתבוע שישתעבד לו, וכאן הקדוש ברוך הוא לא התנה עם ישראל שישתעבדו לו

6. ספר הכוזרי מאמר א אות כו - כז
כו. אמר הכוזרי: אם כן אני רואה שתורתכם אינה נתונה כי אם לכם.

כז. אמר החבר כן הוא, וכל הנלוה אלינו מן האומות בפרט יגיעו מן הטובה אשר ייטיב הבורא אלינו, אך לא יהיה שוה עמנו. ואילו היה חיוב התורה מפני שבראנו היה שוה בה הלבן והשחור, כי הכל בריאותיו. אך התורה מפני שהוציאנו ממצרים, והתחברות כבודו אלינו, מפני שאנחנו נקראים הסגולה מבני אדם.

7. תלמוד בבלי מסכת עבודה זרה דף ב עמוד ב
והכתיב: ויאמר ה' מסיני בא וזרח משעיר למו, וכתיב: אלוה מתים יבוא וגו', מאי בעי בשעיר ומאי בעי בפארן? א"ר יוחנן: מלמד שהחזירה הקדוש ברוך הוא על כל אומה ולשון ולא קבלוה, עד שבא אצל ישראל וקבלוה!

8. ספר נצח ישראל פרק יא
אמנם אם תאמר אפשר שתהיה התורה לאומה אחרת. דבר זה אל יעלה על דעת האדם, שהנמצאים בכלל יש לכל אחד ואחד סדר מיוחד אשר הוא סדרו מיוחד אליו, ואינו ראוי אותו סדר לאחר. כך סדר התורה והמצות, אי אפשר רק לעם ישראל, עד שהתורה היה סדרם המיוחד להם, ולא אפשר זה לעם אחר. כאשר תראה בחוש, עם שהם מודים בתורה, עד גבולה לא באו לקיים אותה. וכל זה מוכח כי אין התורה חלקם כלל. וכל זה בארו חכמים באמונתם במסכת עבודה זרה (ב ב), ובכמה מקומות, על הכתוב (דברים לג, ב) "ה' מסיני בא וגו'", מלמד שהחזיר הקדוש ברוך הוא את התורה על כל האומות ולא רצו לקבלה רק ישראל.

לא יבין מה היושר, ומהרגש יבין היושר. וזהו "כל אשר יש לו נתן בידו וגו'" - זהו הרגש טוב שלא להיות כפוי טובה רק יכיר טובה. וזהו ענין נפלא כמה חזק ה' הרגשו בזה. אף שבאמת עשה יוסף עם פוטיפר יותר ממה שהלה עשה עמו. כי נתברך ביתו בגלל יוסף. וגם עבד באמונה מאד. ואיך לא יעזוב ביתו בידו והוא לו עבד נאמן? האם יתפאר הסוס באשר אדוניו מתקרב אליו ויושב עליו? הלא לטובתו הוא רוכב עליו. כן הדבר הזה. ועכ"ז מרוב התרגלותו בהכרת טובה, כאז"ל (קהלת רבה פ' ז) כל הכופר בטובתו של חברו לבסוף כופר וכו', לכן נזהר מאד להכיר טובה, ומההרגש הדק הזה בא להבין היושר גם במסתרים ובמקום שיש בידו לעשות כרצונו, אבל הכרחיות היושר יכריחנו לבלי עוות דרך היושר. ולכן אמר "ואיך אעשה הרעה הגדולה הזאת", היינו היפוך היושר. ומזה, כיון שיש לו יושר נגד אדם, כ"ש נגד אלוקים ית' בל יעבור נגד רצונו. כי אין זה מדרך היושר להיות כפוי טובה נגד רוב טובותיו אתנו. וזהו שאמר "וחטאתי לאלוקים".

21. דעת חכמה ומוסר חלק א מאמר קטז
וזו היתה מדתו של יעקב אבינו, שכשה' צריך לבקש מיוסף דבר מה לפני מותו אמר לו (בראשית מז, כט) "אם נא מצאתי חן בעיניך" וג' שבקשו כאיש זר שלא ידעו מתמול שלשום; והלא לכאורה מצד שהוא אביו לבד ה' יכול לדרוש זאת מיוסף, ולא עוד אלא שה' מורו ורבו, ו"יעקב אבינו", ובכל זאת בקש ממנו כבקש איש זר לגמרי, שהלה אינו מחויב לעשות כלום בעדו, והוא משום שמדתו ה' "שלא תחזיקו לי טובה", "נדבה גמורה", אינך חייב לי כלום, רק "אם נא מצאתי חן בעיניך".

22. תלמוד בבלי מסכת בבא קמא דף צב עמוד ב
אמרי אינשי: בירא דשתיית מיניה לא תשדי ביה קלא (רגב עפר)?
א"ל דכתיב: לא תתעב אדומי כי אחיך הוא ולא תתעב מצרי כי גר היית בארצו.

23. דף על הדף מסכת בבא קמא דף צב עמוד ב
ביאר הגאון מהר"א דסלר ז"ל במכתב מאלוהו (חלק ג' ע' 98 ואילך) התורה דורשת מאתנו הכרת הטוב אפילו לדומם, אף שאינו טורח בעבורינו, וק"ו שאין בו כוונה להטיב, חז"ל למדונו בזה שהכרת הטוב אינו מותנה בכוונותיו של הנותן, אלא חובה היא על המקבל משום עצם הקבלה ותו לא.
אם אין אנו מכירים טובה להדומם שנהננו ממנו, וכ"ש אם אנו מבזים אותו, נפגע ברגש, הרגש של בעל לב טוב שרוצה ליתן ולהעניק, וממילא פוגעת היא באופן ישיר על המדות, עד שאמר ז"ל (מדרש שמואל) כל הכופר בטובתו של חברו לבסוף כופר בטובתו של הקדוש ברוך הוא. כיצ"ב ביאר הגר"א ז"ל (בביאורי אגדות) מ"ש כאן "חמרא למרי' טיבותא לשקיייה", שאף שהמלצר שמולך ומביא המשקאות מתכוין עבור עצמו, שיהי' לו שכר ופרנסה, אעפ"כ מכיון שקבלת ממנו, תן לו תודה, ותגיד לו יישר כח על טירחתו.

קושי משיטת רשב"י

24. תלמוד בבלי מסכת שבת דף לג עמוד ב
רבי יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון, וייתיב יהודה בן גרים גבייהו. פתח רבי יהודה ואמר: כמה נאים מעשיהו של אומה זו: תקנו שווקים, תקנו גשרים, תקנו מרחצאות. רבי יוסי שתק. נענה רבי שמעון בן יוחאי ואמר: כל מה שתקנו - לא תקנו אלא לצורך עצמן, תקנו שווקין - להושיב בהן זונות, מרחצאות - לעדן בהן עצמן, גשרים - ליטול מהן מכס.

שזה שמכירים שהבורא ית' הוא טוב בלתי תכלית מחייב שיהיו מכירים טובה לבעל הטובה להיות לו לעבדים. וטעות הוא במי שחושב שתכלית יצי"מ הוא שתצא מזה "אמונה" לבד, דא"א ולא ניתן לאמר כן, דתכלית הדברים אינו שיתאמתו הנסים, שתכלית "האמונה" הוא ג"כ שמזה תצא עבודתו.

15. תלמוד בבלי מסכת שבת דף פח עמוד א
ויתיבבו בתחתית ההר, אמר רב אבדימי בר חמא בר חסא: מלמד שכפה הקדוש ברוך הוא עליהם את ההר כגיגית, ואמר להם: אם אתם מקבלים התורה - מוטב, ואם לאו - שם תהא קבורתכם. אמר רב אחא בר יעקב: מכאן מודעא רבה לאורייתא. אמר רבא: אף על פי כן, הדור קבלוה בימי אחשורוש. דכתיב קימו וקבלו היהודים, קיימו מה שקיבלו כבר.

16. ספר תפארת ישראל פרק לב
וכך מוכרח במדרש בפסוק (דברים כב, כט) "ולו תהיה לאשה לא יוכל שלחה כל ימיו". כשבא הקדוש ברוך הוא לתת תורה על הר סיני, כפה עליהם ההר כגיגית שיקבלו תורתו. וכיון שכך, הרי ישראל אנוסתו של הקדוש ברוך הוא, ואצל אנוסתו כתיב "ולו תהיה לאשה לא יוכל שלחה כל ימיו". ולא כן אצל מפתה. מפני שמשפט האונס כפי מה שהיה המעשה המאנס. כי המאנס היה מכריח הבתולה על האישות. וכל דבר שהוא מוכרח, הוא מחויב, ולכך "לא יוכל שלחה". כפי אשר הוא עושה בעצמו האישות ההכרחי, לכך לא יסור כלל. ולכך כפה השם יתברך עליהם הר כגיגית, להיות החבור הזה הכרחי. וכל זיווג וחבור הכרחי, אין סלוק והסרה, כמו שהוא אצל המאנס אשה.

נפיות טובה מגיעה ממבט לא נכון

17. בראשית (פרשת בראשית) פרק ג פסוק יב
וַיֹּאמֶר הָאָדָם הָאִשָּׁה אֲשֶׁר נָתַתָּה עִמָּדִי הוּא נִתְּנָה לִי מִן הָעֵץ וְאָכַל:
רש"י
(יב) אשר נתת עמדי - כאן כפר בטובה:

18. דברים רבה (ליברמן) פרשת ואתחנן
למה חבב הקדוש ברוך הוא ונתנה לישראל שיהו קורין אותה בכל יום שכל הדברות כוללין בה, שנא' ואהבת +דברים ו' ה'+, וכי צריך לאהבתך, ואם תשנאוה מה אתה מזיקו, ואם תאהבהו מה אתה מהנו, אלא שלא תהא כפוי טובה, שהוא אינו צריך לך, שאת צריך לו ולא תאהבהו.

19. ספר החינוך פרשת יתרו מצוה לג
משרשי מצוה זו, שראוי לו לאדם שיכיר ויגמול חסד למי שעשה עמו טובה, ולא יהיה נבל ומתנכר וכפוי טובה, שזו מידה רעה ומאוסה בתכלית לפני אלקים ואנשים. ושיתן אל לבו כי האב והאם הם סיבת היותו בעולם, ועל כן באמת ראוי לו לעשות להם כל כבוד וכל תועלת שיוכל, כי הם הביאוהו לעולם, גם יגעו בו כמה יגיעות בקטנותו. וכשיקבע זאת המדה בנפשו יעלה ממנה להכיר טובת האל-ברוך הוא, שהוא סיבתו וסיבת כל אבותיו עד אדם הראשון, ושהוציאו לאור העולם וסיפק צרכו כל ימיו, והעמידו על מתכונתו ושלימות אבריו, ונתן בו נפש יודעת ומשכלת, שאלולי הנפש שחננו האל יהיה כסוס כפרד אין הבין, ויערוך במחשבתו כמה וכמה ראוי לו להזהר בעבודתו ברוך הוא.

20. חכמה ומוסר חלק ב סימן לח
"ואיך אעשה הרעה וגו' וחטאתי וגו'" (בראשית לט, ט) הענין, כי יש הרגש ואח"כ יושר ואח"כ בא לידי יראה. מי שאין לו הרגש

הלך יהודה בן גרים וסיפר דבריהם, ונשמעו למלכות. אמרו:
יהודה שעילה - יתעלה, יוסי ששתק - יגלה לציפורי, שמעון
שגינה - יהרג.

25. תלמוד בבלי מסכת עבודה זרה דף ב עמוד ב
אמר להם הקדוש ברוך הוא: במאי עסקתם? אומרים לפניו:
רבש"ע, הרבה שווקים תקנינו, הרבה מרחצאות עשינו, הרבה
כסף וזהב הרבינו, וכולם לא עשינו אלא בשביל ישראל כדי
שיתעסקו בתורה. אמר להם הקדוש ברוך הוא: שוטים
שבעולם, כל מה שעשיתם - לצורך עצמכם עשיתם, תקנתם
שווקים להושיב בהן זונות, מרחצאות - לעדן בהן עצמכם, כסף
וזהב שלי הוא,

סיכום:

קבלת התורה באה בכפייה מצד ריבוננו של עולם כדי לייצר
התחייבות מצידו אלינו. מאידך תליית הדיבור הראשון 'אנכי ה'
ב'אשר הוצאתיך מארץ מצרים' יוצר מחויבות מצידנו. כאשר
האדם מתעסק עם המחויבות של הקב"ה אלינו נוצרת תחושה
של עול וחוסר נעימות, לעומת זאת, כאשר האדם עסוק
במחויבות להכיר טובה לבורא, עבודת ה' נעשית נעימה וקלה
הרבה יותר. עלינו ללמוד מכאן שחובתו של האדם להתעסק
רק בחובותיו שלו כלפי עצמו וכלפי הזולת ולא במחויבות של
הזולת כלפיו. רק בדרך הזו אדם יחיה בתחושת שמחה ולא
ירגיש תחושות קיפוח וכדו'.
שבת שלום!!

